

26.08x30.66	2	22	עמוד	22	גלובס - כותרת	05/01/2012	30279626-5
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330							

הפגנת הכוח של איראן / פרופ' דוד מנשרי

בניגוד לרטוריקה המתלהמת, איראן כיום חלשה ופגיעה

ניסוי הטילים באיראן, אתמול. האיומים על סגירת המפרץ, כמו גם התמרונים הצבאיים, אין בהם לחפות על החולשה (צילום: רויטרס)

בפרוס שנת 2012 רועמים הקולות המאיימים באופציה צבאית לעצירה (או לעיכוב) תכנית הגרעין של איראן. האיומים האמריקניים ומכירות הנשק הסיטוניות שלה למדינות ערב בחופי המפרץ הפרסי, ומנגד האיומים האיראניים על סגירת מיצרי הורמוז – עורק יצוא הנפט מהמפרץ – התרגיל הימי הנערך בימים אלה, והאזהרה האיראנית לארה"ב, לכל תשיב את נושאת המטוסים שלה (שיצאה ממימי עומאן למנוע חיכוך בלתי-רצוי בעת התרגיל) לאזור המפרץ, מעלים את המתח לרף גבוה.

בכירים אמריקניים מדגישים באחרונה לא רק כי "כל הקלפים על השולחן", אלא גם כי הסבירות לשימוש בהם גבוהה יותר משניתן היה להניח. הנשיא אובמה הבהיר, כי התגרענות איראן לחלוטין בלתי-מקובלת, והדגיש את מחויבות ארצו "להגביר את הלחץ", ולא להסיר מעל השולחן שום אופציה. שר ההגנה, פאנטה, רמז גם על הל"ו הצפוי: אנו יכולים להתעורר לאיראן גרעינית כבר ב-2012. הרמטכ"ל, דמפסי, הזהיר מפני טעות אפשרית בשיקולים האיראניים, "שתהיה טרגדיה לאזור ולעולם".

כל זה בא על רקע דוח סבא"א בנובמבר, שהאשים את איראן בקיום תכנית גרעין צבאית סודית. מנגד, שורה של פיצוצים מסתוריים והתנקשויות בחיי מומחי גרעין איראניים ועדויות ללוחמת סייבר, העלו סברות כי מדינות זרות כבר פועלות בדרכים מגוונות לעצירת הרכבת הגרעינית.

הציבורי, לאחור הבחירות לנשיאות ב-2009 – ראשי המתנגדים שנתרו בחיים הוצאו להורג או נכלאו וכמה מהמנהיגים הכולטים שלהם הושמו במעצר בית, ורק בסוף השבוע נחסם אתר האינטרנט של הנשיא לשעבר איתאללה רפסנג'אני. לתוך זה נוסף מתח גלוי בין המנהיג העליון, ח'אמנהאי, ובין הנשיא אחמדד'אד. באותו זמן איראן נפגעת קשות מהעול המצטבר של הסנקציות הכלכליות, שהטילה מועצת הביטחון, בנוסף לסנקציות העצמאיות שהטילו ארה"ב והאיחוד האירופי. המצוקה הכלכלית באיראן גוברת. בנוסף, לאינפלציה מתגברת ולאבטלה מעיקה, גם המטבע האיראני (ריאל) רשם ירידה תלולה בשווקים האחרונים. למרות שההתעוררות הציבורית ב-2009 דוכאה, מתחת לשטח הגחלים עדיין לוחשות והאש מאיימת להתפרץ. הדי "האביב הערבי" נקלטו אף הם היטב בקרב הצעירים האיראניים. נפילה אפשרית של בן בריתם, בשאר אל-אסד, עלולה לפגום במעמדם שם ובלבנון.

עד עתה ניצלה איראן עד תום את המחלוקות ואת הרדיפה של מדינות העולם החופשי, אחרי האינטרסים הכלכליים קצרי הטווח של כל אחת מהן. אם מדינות המערב תנחנה הצדה את האינטרס הכלכלי, המייד ומהצר שלהן, הן תוכלנה להפעיל לחץ שיחייב את איראן לשנות את מדיניותה, גם ללא צורך באופציה הצבאית

אם היה נמנע מפקידים בכירים הקשורים למערך הביטחוני לבקר באירופה – היה בכך משום הכבדה קשה על איראן. סנקציות נגד בנקים איראניים וסנקציות כלכליות ממוקדות ונושכות, יכולות אף הן להגביר הלחץ.

סדקים מסוכנים בהנהגה

איראן עומרת כיום בפני אתגרים קשים בתחום החברתי-כלכלי ובתחום הפוליטי-אידאולוגי. לא רק התגברות הנרגנות הציבורית, אלא גם סדקים מסוכנים בהנהגה. המשטר אמנם ריכא באלימות את המאבק

גם ההשוואה של איראן לגרמניה הנאצית ושל אחמדד'אד להיטלר, מזיקה יותר מאשר מועילה: יש בה לגמד את המשמעות ההיסטורית של השואה והיא אינה מרתיעה את הנשיא האיראני. למעשה, בהצהרות החוזרות ונשנות נכסנו לעצמנו את הבעיה שלא לצורך, ואחרים ייעדו לנו את מתן המענה לה. טוב, לפיכך, שארה"ב היא שמרמה את קולה כיום. לא ברור אם זו אכן מדיניות חדשה, או רק הצהרות של שנת בחירות. לא ברור גם, אם אוירת הבחירות המעודדת הצהרות כאלה, תאפשר נקיטת צעדים צבאיים בשנת בחירות. מכל מקום, הדי הנחרצות האמריקנית נשמעים כברור באיראן ומעוררים בה חששות.

בניגוד לרטוריקה המתלהמת, איראן כיום חלשה ופגיעה. ניסיון 33 שנות המשטר המהפכני הוכיח, כי לחץ משפיע בקביעת מדיניותו. בניגוד לחזות שלובשת איראן, התנהגותה מקרינה חולשה ונובעת במידה רבה משיקולים פנימיים. האיומים על סגירת המפרץ, כמו גם התמרונים הצבאיים, אין בהם לחפות על החולשה. ואמנם, איראן מיהרה זה עתה לאותת לאירופה שהיא מוכנה לחדש את הדיאלוג על פרויקט הגרעין, כפי שהיא עושה בעתות של לחץ כדי להרוויח זמן יקר.

מדיניות מתואמת, אחידה ונחרצת של המערב, עשויה להשפיע על איראן – אפילו אם לא תצטרפנה אליה רוסיה וסין. על העולם החופשי לגלות את "השרירים המוסריים" שלו בגינוי נחרץ ועקבי של ההפרות הבוטות של זכויות האדם באיראן. לחץ דיפלומטי יכול אף הוא לסייע. כך, למשל, אם היו מדינות המערב מחזירות את שגריריהן מאיראן בעקבות ההתקפה על שגרירות בריטניה בטראן; או

איראן עם יכולת גרעינית, היא אכן מציאות שקשה להפריז בחומרתה – לישראל, למוז'ל ולעולם החופשי בכלל. השילוב בין אידיאולוגיה כה רדיקלית ומשטר אסלאמי-קיצוני, עלול לשנות את המאזן הגאוגרפי באזור. בעבר, הלהט המהפכני אוזן אמנם על-ידי האינטרס הלאומי, שהניב מדיניות פרגמטית יחסית. אך דומה שעתה, המשטר נלחם על חייו והשיקול הלאומי משני לאינטרס הקיומי של המשטר. די לשער מה יכול היה לקרות אם קראפי היה מחזיק בנשק גרעיני לפני כמה חודשים, או אם לבשאר אל-אסד היה היום נשק גרעיני. רעידת הארמה בים נורווגיה במתקן הגרעיני שם, מדליקים אף הם גורות לחזור בבושה, שיושבת אף היא באזור החשוף לרעידות ארמה; איראן גרעינית עלולה להוות גם מטריה גרעינית, תחתה יוכלו ארגונים רדיקליים (חמאס, חיזבאללה) לפעול ביתר תעוזה.

שקט תקשורתי מבורך

יש לברך על השקט התקשורתי, שנראה כי ההנהגה הישראלית גזרה על עצמה סוף-סוף. הפטפטת הכרונית וההתלהמות, הויקו יותר מאשר הועילו. הם אף יצרו את הרושם, גם אם זו לא הייתה הכוונה, כי הגרעין האיראני הוא בעייתה של ישראל לברה, וכי היא יכולה לעשות את המלאכה ותעשה זאת בחפץ לב. גם ההתייחסות לגרעין האיראני כ"איום קיומי", אפילו אם הוא נכון (וכמה מראשי מערכת הביטחון גמנעים מלשון כזו כיום), הוא ודאי לא נכון – כלום זה המסר שאנו רוצים לשלוח לאיראן, או אפילו לעצירים שלנו?

הכותב הוא נשיא המרכז האקדמי למשפט ולעסקים וחוקר בכיר במרכז ללימודים איראניים באוניברסיטת ת"א